

دشواری مذاکرات و نیاز به ابتکارات تازه

احمد زیدآبادی

نویسنده و مشاور هم‌میهن

سخنگوی وزارت خارجهٔ ایران دور چهارم مذاکرات ایران و آمریکا در مسقط را «دشوار» و «مفید» توصیف کرده است. او «مفید» بودن مذاکرات را به شناخت بهتر دو طرف از مواضع یکدیگر مربوط‌دانسته که‌نوعی تعارف دیپلماتیک برای پرهیز از به‌کارگیری افراطی و‌اذهای منفی قلمداد می‌شود. با این حساب، روشن است که با‌دور چهارم مذاکرات، دو طرف وارد موضوعات سخت و دشوار شده‌اند و جز شفاف شدن مواضع یکدیگر، پیش‌رفتی به دست نیامده است. مقام‌های آمریکایی به‌خصوص استیو ویتکاف مذاکره‌کننده ارشد آن کشور، از ابتدای شروع مذاکرات، مواضع دوپهلو و مبهمی در مورد غنی‌سازی اورانیوم در خاک ایران مطرح کردند که سبب گمراهی برخی محافل داخلی و بین‌المللی شد. ویتکاف در ابتدای امر به گونه‌ای سخن گفت که گویی دولت ترامپ حق ایران برای غنی‌سازی اورانیوم در سطح مصرف غیرنظامی را به رسمیت شناخته و مشکل عمدتاً به مکانیسم نظارتی مربوط می‌شود. با گذشت زمان اما مقام‌های بلندپایهٔ دولت ترامپ از جمله شخص ویتکاف، زبان خود را شفاف کردند و بر ضرورت برچیدن صنعت غنی‌سازی و تعطیلی تأسیسات اصفهان و نظنز و فردو به عنوان بخشی از توافقاتامه احتمالی بین دو کشور اصرار کردند. در مقابل، طرف ایرانی، حفظ صنعت غنی‌سازی را به عنوان خط قرمزی اعلام کرد که عبور از آن در دستور کار جمهوری اسلامی نیست. با این زمینه، مشخص بود که دور چهارم مذاکرات دیپلمات‌های ایران و آمریکا در مسقط به «صخرهٔ محکم» برخورد می‌کند و بر خلاف سه دور گذشته، خبری از پیش‌رفت آن منتشر نمی‌شود. اکنون دو طرف گویا از مواضع و دامنهٔ مانور و انعطاف یکدیگر آگاه شده‌اند و قرار است پادشاهی عمان به عنوان میزبان مذاکرات، تاریخ دور پنجم مذاکرات را به اطلاع آنها برساند. واضح است که اگر تهران و واشنگتن بر مواضع اعلام شدهٔ خود در مورد غنی‌سازی اورانیوم در خاک ایران اصرار ورزند و هیچگونه انعطافی در این باره از خود نشان ندهند، مذاکرات به شکست می‌انجامد و دوره‌ای با لاا گرفتار تشنجی بی‌سابقه و چه‌بسا روی‌تندروها چه آغاز می‌شود. برای اجتناب از رویارویی، جست‌وجوی راه‌های تازه و ارائهٔ ابتکارات بن‌بست‌شکن ضروری است. یکی از این ابتکارات، پیشنهاد تشکیل یک کنسرسیوم منطقه‌ای پایین‌المللی به‌منظور ادامه غنی‌سازی اورانیوم در خاک ایران با نظارت آژانس بین‌المللی انرژی اتمی است. در واقع با تجمیع تأسیسات غنی‌سازی ایران و انتقال آن به یکی از جزایر ایرانی در خلیج فارس و مشارکت دادن کشورهای عرب و دیگر بازیگران جهانی در آن، می‌توان به فرمول مرضی‌الطرفینی دست یافت که توافق را ممکن سازد. چنین

طرحی مستلزم مقدماتی است که تمایل ایران و آمریکا برای خروج از دایرهٔ خصومت متقابل و ارادهٔ تهران و کشورهای عرب منطقه برای دستیابی به‌نظامی از همکاری‌های همه‌جانبه، بخش اصلی آن است. این تحول از سطح «گفتمان» آغاز و به عملیاتی شدن ختم می‌شود. به نظر می‌رسد در سیاست داخلی ایران به‌رغم پاره‌ای علائم و نشانه‌ها، هیچگونه آمادگی برای تحول گفتمانی مبتنی بر ضرورت رفع تشنج با آمریکا دیده‌نمی‌شود و بسیاری از بلندگوهای رسمی همچنان تداوم خصومت با آمریکا را به عنوان اصلی ثابت و تغییرناپذیر مورد تأکید قرار می‌دهند. به هر حال، اگر جمهوری اسلامی خواهان پشت‌سرگذاشتن منازعهٔ کنونی از راه دیپلماتیک است، این مقصود با میدان داری سیاسی نیروهایی که هویت خود را بر تداوم ابدی تعارض همه‌جانبه با دولت آمریکا استوار کرده‌اند به دست نمی‌آید. واقعیت این است که بعد از عملیات ۷ اکتبر حماس علیه اسرائیل، خاورمیانه دستخوش تغییرات بسیار جدی شده است. توازن قوا دیگر آن توازن قوای مرسوم نیست، ترامپ در سفرش به عربستان قصد دارد تا به توازن تازه رسمیت بخشد. گفته می‌شود او در عربستان با رهبران سعودی و لبنان و سوریه و دولت خودگردان فلسطین در یک جلسهٔ مشترک شرکت خواهد کرد. چنین ترکیبی از حضور رهبران پنج کشور در کنار یکدیگر، هم بی‌سابقه و هم نشانهٔ تغییرات ژرف در خاورمیانه است. تنها وجه خوشایند این رویداد برای جمهوری اسلامی، انزوای نسبی بنیامین نتانیاهو در این فضاست. کشورهای عرب به جد از سیاست‌های فوق افراطی دولت نتانیاهو نگران شده‌اند و برای مهار آن، کمک و دخالت ترامپ را طلب می‌کنند. همین موضوع آنها را به تمایل به سمت بهبود رابطه با ایران سوق داده است. حقیقت این است که نتانیاهو برای جمهوری اسلامی همواره تهدید و فرصتی توانمان بوده است. تهدیدش همانا تلاش بی‌وقفه برای وقوع جنگ بین ایران و آمریکاست. فرصتش اما ایجاد مانع در جهت همگرایی اسرائیل و دنیای عرب به قصد انزوای ایران است. نشانه‌ها حکایت از این دارد که عمر دولت نتانیاهو به ماه‌های پایانی خود نزدیک می‌شود. به احتمال زیاد او به زودی مجبور به انحلال کنست و اعلام برگزاری انتخابات زودهنگام خواهد شد. با سقوط دولت نتانیاهو، وجه تهدیدآمیز سیاست او علیه ایران توسط هر دولت جایگزین ادامه خواهد یافت. اما وجه فرصت او یعنی عدم همگرایی کشورهای عرب و اسرائیل برای جمهوری اسلامی از بین خواهد رفت. از این رو، افق تحولات منطقه بسیار متفاوت از آن چیزی است که در داخل ایران ترسیم می‌شود. به همین دلیل لازم است که در پشت میز مذاکره با آمریکا ابتکارات بکر و تازه‌ای برای حصول به توافق مطرح شود. با ذهنیت کلیشه‌ای مرسوم توافق حاصل‌شدنی نیست.

نگاه روزنامه‌نگار

واقع گرایی، رمانتیسم و سکوت مدعیان

مرور دو مورد از واقع گرایی تندروها در سیاست خارجی

محسن صالحی‌خواه

گزارشگر هم‌میهن

کلیدواژه‌ها در تحلیل سیاسی اهمیت زیادی دارند که البته به کار بردن آن‌ها، تابعی از شرایط و مسائل روز است. در حال حاضر در حوزه سیاست خارجی، چند واژه از جمله «لیبرال»، غرب‌گرا، فریب‌خورده، غرب‌گدا، نگاه رمانتیک، واقع گرایی» از سوسی برخی تحلیلگران و فعالان سیاسی جریان نوانقلابی استفاده می‌شود که در مجموع، اشاره به مخالفان سیاست‌های موجود از نگاه‌های مختلف، حامیان اصل مذاکره و حل مسائل با غرب و همچنین اصلاح‌طلبان از لحاظ سیاسی دارد. آن‌ها معتقدند که خود دارای نگاه واقع‌گرایانه به حوزه سیاست خارجی و نظام بین الملل هستند و هر کس آن سوی خط باشد، نگاه رمانتیک دارد. شناخت منظومه فکری تندروها چه در حوزه داخلی و چه در حوزه خارجی، دشوار است. چراکه اصولاً از یکسری تئوری مشخص پیروی نمی‌کنند. علاوه بر اینکه بیشتر در قید هیجانات ذهنی، آموزه‌های خاص سیاسی - ایدئولوژیک و نگاه‌های محفلی هستند، از کلیدواژه‌ها برای ضربه زدن به طرف مقابل استفاده می‌کنند. آن‌ها اگر چه در تحلیل‌هایشان از تغییر دینامیک نظام بین‌الملل صحبت می‌کنند، اما در نهایت معتقدند که جهان در حال تبدیل به دو اردوگاه آمریکایی و ضدآمریکایی است. یک طرف اروپا و آمریکا هستند و یک طرف چین و روسیه و کشورهای جنوب جهانی که دارند با هم می‌جنگند. در حالی که اصل جنگ آن‌ها بر سر منافع است و زمانی که با یکدیگر به توافق برسند، تائیه‌ای رابرای تحصیل منافع مشترک از دست نمی‌دهند. اما این جریان متفاوت هستند. حتی سازوکارهایی مانند بریکس و شانگهای را هم با همان عینک آمریکایی و ضدآمریکایی نگاه می‌کنند. در حالی که به غیر از روسیه که از زمان جنگ اوکراین درگیر تحریم است، چین و هند به عنوان دو کشور مهم بریکس از شرکای تجاری بزرگ ایالات متحده محسوب می‌شوند. آن‌ها برای بیشتر کردن سهم خود مبارزه می‌کنندنه نابود کردن آمریکا، اروپا یا هر قطب دیگری در نظام بین الملل. در نگاه‌های دیگر، سیاستمداران هر کشوری که موضعی تند علیه آمریکای‌ها بگیرند، آن‌ها را از موضع استقبال می‌کنند. حتی مشاهده شده که یکی از تنورسین‌های آن‌ا، هر کشوری که چنین موضعی می‌گیرد را بخشی از محور مقاومت می‌شمارد. با این حساب، کانادا و دانمارک هم بخشی از محور مورد نظر آن‌ها محسوب می‌شوند. اما زمانی که همین سیاستمداران برای حل مشکل خود با آمریکایی که تندرتین مواضع را علیه آن گرفتند گفت‌وگو می‌کنند یا با رئیس‌جمهور آن کشور دیدار می‌کنند، در لاک سکوت فرو می‌روند. اینجا بن‌بست تحلیلی به وجود می‌آید. مگر نه اینکه کشور ایکس و ایگرک هم جزوی از این محور شده بودند؟ پس چرا باید درباره تلاش آن‌ها برای حل مشکل سکوت کنند؟ یک جایی این منظومه فکری می‌لنگد. آن‌ها به این موضوع توجه جدی نشان نمی‌دهند که تقریباً هیچ کدام از این کشورها، شرایط داخلی و خارجی ایران را ندارند. از جمله اینکه هیچ کدام از این کشورهای مورد اشاره تحت

تیتریک

HEADLINE ONE

پایان چهارمین دور گفت‌وگوهای ایران و آمریکا در مسقط

دشوار اما مفید

▼ موضع آمریکایی

یک مقام آمریکایی، روز گذشته گفت‌وگویی با شبکه فاکس نیوز داشت و اعلام کرد که مذاکره با ایران وارد مراحل جزئی‌تر شده است. جیمز بلر، معاون رئیس کارکنان کاخ سفید، با تکرار مواضع ترامپ و دولت خود درباره برنامه تسلیحاتی ایران گفت: «رئیس‌جمهور ترامپ به‌صراحت اعلام کرده که ایران نباید به سلاح هسته‌ای دست یابد. ما هیچ‌گونه استفاده تسلیحاتی از غنی‌سازی با تأسیسات مرتبط با آن را نمی‌پذیریم و تنها گزینه قابل قبول، برنامه هسته‌ای غیرنظامی است.» بلر با بیان اینکه بحث درباره برنامه هسته‌ای غیرنظامی ایران در مذاکرات مطرح شده، افزود: «سفیر ویتکاف نیز این موضوع را به‌عنوان یک گزینه مورد بحث قرار داده است. اما هدف ما از این مذاکرات، رسیدن به گام‌های بعدی در مسیر توافق است.»
پاراک راوید، خبرنگار اسرائیلی سایت آکسیوس نیز به نقل از یک مقام آمریکایی نوشت: «توافق برای پیشبرد مذاکرات برای ادامه کار از طریق عناصر فنی حاصل شد. ما از نتیجه امروز دلگرم هستیم و مشتاقانه منتظر نشست بعدی خود هستیم که در آینده نزدیک اتفاق خواهد افتاد.»

▼ پیشنهاد تشکیل کنسرسیوم هسته‌ای

مسئله غنی‌سازی، با پیشرفت مذاکرات ایران و آمریکا، پرنگ‌تر از قبل شده است. سیدحسین موسویان، محقق دانشگاه پرینستون و دیپلمات پیشین یک روز پیش از آغاز مذاکرات، یکی از پیشنهادات قدیمی خود در این حوزه را تکرار کرد. او در تویتِر نوشت: «استیو ویتکوف اخیراً در یک موضع غیر معقول گفت که ایران نمی‌تواند از حق تکنولوژی صلح‌آمیز غنی‌سازی اورانیوم بهره‌مند شود. این موضع نقض صریح معاهده ان‌پی‌تی است. اگر این حرف آخر آمریکا باشد، مذاکرات فردا (۱۱ آوریل) ایشان با عباس عراقچی در مسقط به شکست خواهد انجامید. موضع ویتکاف در حالی صورت می‌گیرد که آمریکا در حال مذاکره با عربستان برای پذیرش صنعت غنی‌سازی در عربستان است. لذا بعید است واشنگتن بتواند همزمان در مورد حق غنی‌سازی در ایران و عربستان دو موضع کاملاً متناقض داشته باشد. اما راه‌حل همان چیزی است که من سال‌ها مکرر در نوشته‌ها و مصاحبه‌ها و سمینارهای بین‌المللی پیشنهاد کرده‌ام: «تشکیل کنسرسیوم مشترک هسته‌ای کشورهای حاشیه خلیج فارس». تشکیل این کنسرسیوم گره مشکل سردرگمی و مواضع متناقض آمریکا را حل می‌کند. در دهه‌های گذشته آمریکا از یک‌طرف از صدها بمب هسته‌ای اسرائیل حمایت کرده و از طرف دیگر با حق بهره‌مندی کشورهای اسلامی از تکنولوژی غنی‌سازی صلح‌آمیز اورانیوم طبق معاهده ان‌پی‌تی مخالفت کرده است. علاوه بر ایده کنسرسیوم مشترک هسته‌ای منطقه خلیج فارس؛ توافق ایران و آمریکا در مورد یک تریلیون دلار همکاری‌های اقتصادی از جمله سرمایه‌گذاری آمریکا در مبحث انرژی هسته‌ای، انرژی‌های فسیلی، انرژی‌هانو و تجدیدپذیر؛ موجب گشوده شدن گره کور روابط آمریکا و ایران خواهد شد.»

▼ ایران آماده فصل جدیدی در روابط با اروپا است

سیدعباس عراقچی، رئیس دستگاه دیپلماسی یادداشتی در نشریه لویون فرانسه نوشت که روز گذشته و تقریباً هم‌زمان با اعلام پایان مذاکرات در فضای رسانه‌های داخلی منتشر شد. در این یادداشت آمده است:

گزارش دو

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی برای مقابله با کووید ۱۹ آماده‌باش است

طغیان جدید کرونا

داده‌های سیستم رصد عفونت‌های تنفسی مرکز مدیریت بیماری‌های واگیر، سهم عفونت‌های ناشی از کووید ۱۹ (کرونا) در میان عفونت‌های تنفسی طی یک ماه گذشته با افزایشی جزئی از ۲ درصد به ۴ درصد رسیده است. کووید ۱۹ اکنون در سطح جهانی به یک بیماری بومی تبدیل شده و همچون سایر ویروس‌های عامل عفونت‌های تنفسی، از جمله سرماخوردگی، یکی از علل بروز این نوع بیماری‌ها به شمار می‌رود. سویه‌های در گردش کنونی نیز مشابه سایر سویه‌های رایج جهان هستند و در حال حاضر نگرانی جدی از بابت شرایط اضطراری وجود ندارد.» او افزود: «از عموم مردم می‌خواهیم که نسبت به رعایت آداب بهداشتی تنفسی از جمله شست‌وشوی دست‌ها، استفاده از ماسک در مکان‌های شلوغ و پرهیز از حضور در اجتماعات در صورت داشتن علائم، توجه ویژه‌ای داشته باشند. این توصیه‌ها در راستای سیاست‌های پیشگیرانه نظام سلامت برای کاهش بار بیماری‌ها و حفاظت از سلامت عمومی جامعه است.»

▼ با طغیان جدید روبه‌رو هستیم

محمدرضا صالحی، عضو کمیته کشوری علمی کرونا نیز درباره نامه وزارت بهداشت به دانشگاه‌های علوم پزشکی مبنی بر لزوم تشدید اقدامات مراقبتی در برابر بیماری‌های حاد تنفسی، به‌ویژه کووید-۱۹ و آنفلوآنزا تأکید کرد: «نامه وزارت بهداشت به دانشگاه‌های علوم پزشکی مبنی بر افزایش کرونا واصل شده است. بررسی‌ها بیانگر این است میزان عفونت‌های تنفسی طی دو هفته گذشته نسبتاً افزایش یافته و این موضوع به طور ویژه در هفته پیش بیشتر مشهود است. با بررسی ترند عفونت‌های تنفسی در بیمارستان امام خمینی نیز به این نتیجه می‌رسیم که میزان مراجعه و بستری به دلیل کرونا افزایش یافته است. میزان

گروه خبر: چهارمین دور از مذاکرات غیرمستقیم ایران و آمریکا، عصر دیروز در مسقط به پایان رسید. اسماعیل بقایی، سخنگوی وزارت امور خارجه، ساعت ۱۷ روز گذشته درباره این جلسه گفت‌وگو در شبکه ایکس نوشت: «چهارمین دور مذاکرات غیرمستقیم ایران-آمریکا دقایقی قبل پایان یافت؛ مذاکراتی دشوار اما مفید برای درک بهتر از مواضع یکدیگر و یافتن راه‌هایی معقول و واقع‌بینانه برای حل مسائل مورد اختلاف. زمان و مکان دور بعدی گفت‌وگوها توسط هماهنگ‌کننده عمانی اعلام خواهد شد.» این مذاکرات حدود سه ساعت طول کشید. سیدعباس عراقچی ظهر روز یکشنبه پس از ورود به فرودگاه مسقط و استقبال توسط مقامات عمانی، با بدر البوسعدی همتای عمانی خود دیداری دو جانبه داشت. اگر چه رسانه‌های آمریکایی ادعا کردند که در این دور از مذاکرات، تیم کارشناسی در ترکیب هیئت مذاکره‌کننده آمریکایی نیست، اما گزارش‌ها از مسقط می‌گوید که تیم کارشناسی آمریکایی در این گفت‌وگوها حضور داشتند.

▼ عراقچی: مذاکرات جدی‌تر و صریح‌تر بود

وزیر امور خارجه پس از پایان مذاکرات، در گفت‌وگویی با خبرنگار صداسوسیما به اظهارنظر درباره دور چهارم گفت‌وگوها پرداخت. عراقچی گفت: می‌توانم بگویم نسبت به سه دور گذشته جدی‌تر و صریح‌تر بود. ما مقداری از فضاهای کلی فاصله گرفتیم و وارد موارد جزئی شدیم. در این شرایط مذاکرات دشوار می‌شود. بحث‌های بسیار مفیدی انجام شد و دو طرف درک بهتری از مواضع هم دارند. مقدار زیادی موضوعات مورد اختلاف ابعادش باز شده و مواضع مقداری به هم نزدیک شده است. می‌توان گفت‌وگوها را رو به جلو ارزیابی کرد. برای جلسه بعدی توافق شده اما روز و مکانش بر عهده وزیر خارجه عمان است. فکر می‌کنم با فاصله یک هفته برگزار شود.» او درباره اظهارات متناقض مقامات آمریکایی گفت: «این مشکل است. متأسفانه مواضع ضد و نقیض می‌شنویم و کمکی به حال مذاکره نمی‌کند. امروز هم موضوع مورد بحث ما بود. همانطور که ایران دقت لازم در بیان مواضع دارد، همین انتظار از طرف آمریکایی می‌رود. امیدواریم کمتر شاهد چنین رفتاری باشیم. مشخصاً مورد تأکید ما بود که ما برداشت‌های متناقض رسانه‌ای را اصلاً نمی‌پذیریم و باعث خدشه به مذاکرات می‌شود و اگر تکرار شود ما هم به همان شکل رفتار می‌کنیم.» عراقچی درباره غنی‌سازی نیز گفت: «از نظر ما غنی‌سازی یک موضوعی است که حتماً باید ادامه یابد و جای مصالحه وجود ندارد. ممکن است میزان و سطح به جهت اعتمادسازی محدودیت قائل شویم ولی اصل آن هرگز. همچنین رفع تحریم‌ها یکی از پایه‌های مذاکرات ما است. ما در موضوعات اختلافی به هم نزدیک‌تر شدیم و همدیگر را درک می‌کنیم. امیدوارم در ادامه پیشرفت بهتری داشته باشیم.»

▼ البوسعدی: دور پنجم مذاکرات برگزار خواهد شد

بدر البوسعدی، وزیر خارجه عمان نیز در تویتِر اظهارنظر کوتاهی راجع به دور چهارم مذاکرات داشت. او نوشت: «امروز دور دیگری از گفت‌وگوها میان ایران و ایالات متحده در مسقط به پایان رسید. این گفت‌وگوها حاوی ایده‌های مفید و ابتکاری بود که نشان‌دهنده تمایل مشترک برای دستیابی به توافقی شرافتمندانه است. دور پنجم مذاکرات پس از مشورت طرفین با مقامات عالی‌رتبه خود برگزار خواهد شد.»

پریسا هاشمی

گزارشگر شهری هم‌میهن

زمستان ۱۳۹۸ دنیا مجبور شد زره جنگی بپوشد و به نبرد با یک ویروس برود. ویروسی که تمام دنیا را فراگرفت و نه‌تنها اقتصاد کشورهای مختلف را با چالش واقعی روبه‌رو کرد، بلکه جان بسیاری را گرفت. پیر و جوان هم نمی‌شناخت. اما با واکنسیناسیونی که انجام شد افسار این ویروس را کشید و به تدریج مردمی که در خانه‌ها حبس شده بودند پس از یکسال و نیم آرام آرام صورت‌های خود را از پشت ماسک‌ها بیرون آوردند و به زندگی عادی بازگشتند. اما این ویروس هنوز از بین نرفت و از یک سویه به سویه دیگر تغییر ماهیت داد. این روزها هم سویه جدید کرونا که بین مردم به «ویروس جدید» معروف شده، اوج گرفته است. علیرضا رئیسی، معاون بهداشت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در پی این شدت گرفتن، روزهای اخیر با ارسال نامه‌ای به معاونان بهداشت دانشگاه‌های علوم پزشکی بر لزوم تشدید اقدامات مراقبتی در برابر بیماری‌های حاد تنفسی، به‌ویژه کووید-۱۹ و آنفلوآنزا تأکید کرد.

▼ افزایش ۲ درصدی عفونت‌های تنفسی

قباد مرادی، سرپرست مرکز مدیریت بیماری‌های واگیر وزارت بهداشت نیز درباره شیوع بیماری‌های واگیردار هشدار داده و تأکید کرد: طبق